

6. О защите персональных данных // Pravo.by [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://pravo.by/document/?guid=12551&p0=H12100099>– Дата доступа: 15.03.2025.

7. Биометрический паспорт или обычный. Что выбрать белорусам? // Шахцёр [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://shahter.by/obshchestvo/biometricheskij-pasport-ili-obychnyj-chto-vybrat-belorusam/>– Дата доступа: 15.03.2025.

КАНГРУЭНТНАСЦЬ: ШМАТАСПЕКТНАСЦЬ ЗНАЧЭННЯЎ

Капейкіна В.А., Капліч В.А.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

Дапіра Т.П. – ст. выкладчык

У артыкуле разглядаецца паняцце кангруэнтнасці як шматграннага тэрміна, што выкарыстоўваецца ў матэматыцы, маўленні, псіхалогіі, мастацтве і іншых галінах ведаў. Падкрэсліваецца ўніверсальнасць паняцця, якое аб'ядноўвае розныя навукі і спрыяе лепшаму разуменню сусвету. Падкрэсліваецца, што сучасная беларуская мова, не маючы дакладнага эквіваленту для «кангруэнтнасці», здольная ўключыць гэты тэрмін у свой навуковы лексікон без страты ўнікальнасці.

Тэрмін – слова або словазлучэнне, якое абазначае дакладнае паняцце ў пэўнай галіне ведаў. Ён выкарыстоўваецца для выразнага і ўнікальнага апісання з'яў, працэсаў або аб'ектаў у навукі, тэхніцы, матэматыцы і іншых сферах. Аднак адзін і той жа тэрмін можа мець розныя значэнні ў залежнасці ад кантэксту.

Паняцце «кангруэнтнасць» выкарыстоўваецца ў матэматыцы, маўленні, у псіхалогіі і мастацтве, але кожны раз яно набывае новыя адценні. Гэта паказвае, як тэрміны могуць перасякаць межы навук, захоўваючы пры гэтым сваю спецыфічную ўнутраную сутнасць.

У геаметрыі кангруэнтнасць (ад лац. *Congruens* – які супадае) – тэрмін для абазначэння роўнасці адрэзкаў, вуглоў, трохвугольнікаў і іншых фігуру элементарнай геаметрыі [1, с.155]. Дзве фігуры лічацца кангруэнтнымі, калі яны маюць аднолькавыя памеры і форму, гэта значыць, калі адну з іх можна пераўтварыць у іншую шляхам перамяшчэння, адлюстравання або павароту. Напрыклад, два трохвугольнікі кангруэнтныя, калі іх адпаведныя бакі і вуглы роўныя. Для вызначэння кангруэнтнасці трохвугольнікаў існуюць спецыяльныя прыкметы, такія як роўнасць трох бакоў, роўнасць двух бакоў і вугла паміж імі або роўнасць боку і двух прылеглых вуглоў. Калі два трохвугольнікі кангруэнтныя, то іх адпаведныя вышыні, медзіяны і бісектрысы таксама роўныя. Кангруэнтнасць у геаметрыі дазваляе вырашаць шматлікія задачы, звязаныя з пабудовай фігур, доказаў роўнасці элементаў і вымярэннем велічынь.

У алгебры кангруэнтнасць выкарыстоўваецца для апісання супадзення лікаў па модулю. Лікі a і b называюцца кангруэнтнымі па модулю n , калі іх рознасць $a-b$ дзеліцца на n без астатку. Іншымі словамі, a і b маюць аднолькавыя астаткі пры дзяленні на n . У тэорыі лікаў кангруэнтнасць выкарыстоўваецца для даследавання ўласцівасцей лікаў, для вызначэння цотнасці, простасці (просты лік) або раскладання на множнікі. У крыптаграфіі кангруэнтнасць па модулю выкарыстоўваецца для стварэння бяспечных ключоў і забеспячэння канфідэнцыяльнасці даных [2].

У маўленчай камунікацыі кангруэнтнасць азначае адпаведнасць паміж вербальнымі (слоўнымі) і невербальнымі (жэсты, міміка, тон голасу) сродкамі перадачы інфармацыі. Калі чалавек кажа адно, а яго цела і тон голасу перадаюць іншае, гэта называецца некангруэнтнасцю. Калі хтосьці сцвярджае, што ён шчаслівы, але пры гэтым выглядае напружаным і трымаецца закрытай пазы, яго маўленне не з'яўляецца кангруэнтным. Кангруэнтнасць у маўленні выкарыстоўваецца для эфектыўнай камунікацыі, бо яна дапамагае ўсталяваць давер і зразумеласць паміж людзьмі [3].

У псіхалогіі кангруэнтнасць – стан, у якім унутраныя перакананні, пачуцці і ўчынкі чалавека цалкам адпавядаюць паміж сабой («што думаю, то і адчуваю, што адчуваю, то і раблю») [4]. Гэта паняцце цесна звязана з канцэпцыяй аўтэнтчнасці. Псіхалаг Карл Роджэрс выкарыстоўваў тэрмін «кангруэнтнасць» для апісання стану, калі чалавек цалкам прымае сябе і свае пачуцці, не спрабуючы іх схавать або перакруціць. Кангруэнтнасць у псіхалогіі дапамагае людзям быць збалансаванымі і здаровымі, бо яна спрыяе гармоніі паміж унутраным светам і знешнімі паводзінамі [5].

Кангруэнтнасць часам блытаюць з эмпатыяй. Так, абодва словы маюць на ўвазе разуменне пачуццяў і адлюстраванне іх разумення ў сваіх паводзінах, але розніца ў тым, што эмпатыя – распазнаванне эмоцый іншых людзей [6]. Напрыклад, чалавек, убачыўшы сябра ў станесуму, шчыра суперажывае і прапануе падтрымку, тады ён адчувае эмпатыю. Кангруэнтнасць больш засяроджана на ўнутранай адпаведнасці чалавека самому сабе. Кангруэнтнасць і эмпатыя могуць існаваць асобна, але іх спалучэнне стварае магутны эфект у міжасобасных адносінах, бо дазваляе быць аўтэнтчным і пры гэтым адчуваць блізкасць да іншых. Гэта паказвае, што кангруэнтнасць –

не толькі індывідуальная якасць, але і важны элемент сацыяльных адносін. Калі чалавек кангруэнтны, ён не толькі больш шчыры з самім сабой, але і больш зразумелы для іншых, што спрыяе даверу і ўзаемаразуменню.

У хіміі кангруэнтнае плаўленне азначае, што рэчыва плавіцца без змянення складу, дзе склад у цвёрдай і вадкай фазах застаецца аднолькавым. Гэта з'ява характэрна для некаторых злучэнняў, якія плавяцца пры пэўнай тэмпературы, не ўтвараючы іншыя складнікі. Напрыклад, у некаторых сумесях соляў кангруэнтнасць можа праяўляцца ў тым, што плаўленне адбываецца на адной тэмпературы без разлажэння складнікаў [7].

Цікава, што тэрміны часта пераходзяць з адной навукі ў іншую, набываючы новыя адценні, але захоўваючы агульную сутнасць. Веданне значэння тэрміна «кангруэнтнасць» у маўленні можа дапамагчы лепш зразумець яго выкарыстанне ў матэматыцы. Ідэя адпаведнасці або супадзення, якая складае аснову кангруэнтнасці ў матэматыцы, можа быць праектавана на маўленчую камунікацыю, дзе таксама ёсць адпаведнасць паміж рознымі элементамі. Такім чынам, розныя навукі могуць узаемадзейнічаць і ўзбагачаць адна адну праз агульныя паняцці.

Тэрмін «кангруэнтнасць» з'яўляецца запазычаным у беларускай мове, але ён не «забруджвае» мову, бо не мае дакладнага эквіваленту. Беларуская мова багатая на словы і выразы, але часам для дакладнай перадачы пэўных навуковых паняццяў неабходна выкарыстоўваць іншамовныя паняцці. Важна толькі, каб гэта не перагружала мову і не прыводзіла да страты сваёй унікальнасці. У выпадку з «кангруэнтнасцю» гэты тэрмін цалкам адпавядае патрабаванням дакладнасці і зручнасці выкарыстання.

Акрамя матэматыкі, маўлення, псіхалогіі і мастацтва, кангруэнтнасць знаходзіць прымяненне і ў іншых галінах. У біялогіі яна можа азначаць адпаведнасць паміж структурай і функцыяй органаў, а ў мастацтве – гармонію паміж формай і зместам. У філасофіі кангруэнтнасць можа выкарыстоўвацца для апісання адпаведнасці паміж ідэямі і рэальнасцю. Паняцце кангруэнтнасці з'яўляецца ўніверсальным і можа быць выкарыстана для апісання розных аспектаў чалавечага досведу і навуковага ведання.

Кангруэнтнасць мае вялікае практычнае значэнне. Яна дазваляе рашаць складаныя задачы, звязаныя з геаметрыяй і алгебрай. У маўленні яна спрыяе эфектыўнай камунікацыі і прадухіленню непаразуменняў у зносінах. У псіхалогіі кангруэнтнасць дапамагае людзям быць больш аўтэнтычнымі і здаровымі.

Важна адзначыць, што беларуская мова, хоць і не мае дакладнага эквіваленту для «кангруэнтнасці», цалкам здольная ўключыць гэты тэрмін у свой навуковы лексікон без страты сваёй унікальнасці.

Паняцце кангруэнтнасці паказвае, як розныя навукі могуць узаемадзейнічаць, і нагадвае нам пра важнасць гармоніі і адпаведнасці ў розных сферах жыцця.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Матэматычная энцыклапедыя / Гал. рэд. В. Бернік. – Мінск : Тэхналогія, 2001. – 496 с.
2. Кангруэнтность: что это такое и как понять этот математический термин простыми словами [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://profakty.ru/interesnye-fakty/kongruentnost-chto-eto-takoe-i-kak-ponyat-etot-matematicheskij-termin-prostymi-slovami/>. – Дата доступу: 10.02.2025.
3. Психологический словарь [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://psyhoslovar.ru/kongruentnost> – Дата доступу: 10.02.2025.
4. Конгруэнтность: Что Это Такое в Психологии? [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://psylib.org/kongruentnost-chto-eto> – Дата доступу: 10.02.2025
5. Что такое конгруэнтность и как ее развить [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://trends.rbc.ru/trends/social/6240d5ad9a7947a717a3db6a> – Дата доступу: 10.02.2025.
6. Што такое эмпацыя ў псіхалогіі і як яе развіць? [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://be.unistica.com/%D1%88%D1%82%D0%BE-%D1%82%D0%B0%BA%D0%BE%D0%B5-%D1%8D%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%8B%D1%8F-%D1%9E-%D0%BF%D1%81%D1%96%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%96-%D1%96-%D1%8F%D0%BA-%D1%8F%D0%B5/> – Дата доступу: 10.02.2025.
7. Конгруэнтное плавление [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://www.wikiwand.com/ru/articles/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B3%D1%80%D1%83%D1%8D%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B5_%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5 – Дата доступу: 10.02.2025.